

EIROPAS DATU AIZSARDZĪBAS UZRAUDZĪTĀJS

Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītāja atzinuma kopsavilkums par Komisijas tiesību aktu kopumu “Brīvas un taisnīgas Eiropas Parlamenta vēlēšanas”

(Pilns šā atzinuma teksts angļu, franču un vācu valodā ir pieejams EDAU tīmekļa vietnē www.edps.europa.eu)

(2019/C 47/05)

Savienības darbības pamatā ir pārstāvības demokrātija. Politiskajai komunikācijai ir nozīmīga loma iedzīvotāju, politisko spēku un kandidātu dalībā demokrātiskajā dzīvē, kā arī pamattiesībās uz vārda brīvību. Šīs tiesības un brīvības ir savstarpēji saistītas ar tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un saziņas neaizskaramību un tiesībām uz personas datu aizsardzību. Šogad Atzinumā 3/2018 par tiešsaistes manipulāciju EDAU uzsvēra riskus, ko pamattiesībām rada koncentrēti tirgi.

Saistībā ar 2018. gada runu par stāvokli Savienībā Komisija iesniedza drošības pasākumu kopumu, kas ir vērsts uz brīvām un taisnīgām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Šo tiesību aktu kopumu veido paziņojums, vadlīnijas par Savienības datu aizsardzības regulējuma piemērošanu vēlēšanu kontekstā, ieteikums un priekšlikums regulai attiecībā uz pārbaudes procedūru saistībā ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā. EDAU atzīst norādi uz sociālo mediju platformu lomu un to, kā šī iniciatīva saskanētu ar prakses kodeksu par dezinformāciju tiešsaistē. Ņemot vērā nākamgad maijā gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas un virkni citu valstu vēlēšanu, kas paredzētas 2019. gadā, EDAU arī atzīst ieteikumus par valstu vēlēšanu tīklu un Eiropas koordinācijas tīkla izveidošanu. Viņš izmanto šo iespēju, lai norādītu uz savu pieejamību dalībai šajā Eiropas tīklā. Tas papildinātu EDAU rīcību šajā jomā, jo īpaši viņa nākamgad februārī organizēto darbsemināru. EDAU arī atzīst ieteikumu dalībvalstīm veikt visaptverošu ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām saistīto risku izvērtējumu nolūkā identificēt varbūtējos kiberincidentus, kas varētu ietekmēt vēlēšanu procesa godīgumu, un uzsver šī jautājuma steidzamību.

Kopumā EDAU uzskata, ka papildu skaidrībai, iespējams, varēja iekļaut atsauci, ka Eiropas Parlamenta, Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādes un Neatkarīgo personu komitejas veiktā personas datu apstrāde ietilpst Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 23. oktobra Regulas (ES) 2018/1725 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 45/2001 un Lēmumu Nr. 1247/2002/EK⁽¹⁾ (iepriekš – Regula (EK) Nr. 45/2001) darbības jomā. Papildus tam konkrētāk EDAU sniedz vairākus ieteikumus saistībā ar ierosināto regulu, tostarp – precizēt pasākumu apjomu un šādu sankciju papildmērķus, iekļaut EDAU lēmumus, ar ko konstatēts Regulas (ES) 2018/1725 pārkāpums, un atsauci uz pašreizējo datu aizsardzības jomas tiesisko regulējumu attiecībā uz valsts datu aizsardzības uzraudzības iestāžu un EDAU sadarbību, kā arī nodrošināt informācijas apmaiņas konfidencialitāti saistībā ar sadarbību starp datu aizsardzības uzraudzības iestādēm un Neatkarīgo personu komiteju.

1. Ievads un pamatinformācija

1. Saistībā ar 2018. gada runu par stāvokli Savienībā Komisija 2018. gada 12. septembrī iesniedza drošības pasākumu kopumu, kas ir vērsts uz brīvām un taisnīgām Eiropas Parlamenta vēlēšanām. To veido tiesību akta priekšlikums, kam pievienoti trīs ar tiesību aktiem nesaistīti pasākumi:

— priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko attiecībā uz pārbaudes procedūru saistībā ar personas datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā groza Regulu (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 (COM(2018) 636 final/2) (turpmāk – “Ierosinātā regula”),

⁽¹⁾ OV L 295, 21.11.2018., 39. lpp.

- paziņojums “Brīvu un taisnīgu Eiropas Parlamenta vēlēšanu nodrošināšana” (COM(2018) 637 final) (turpmāk – “Paziņojums”),
 - Ieteikums par vēlēšanu sadarbības tīkliem, tiešsaistes pārredzamību, aizsardzību pret kiberdrošības incidentiem un cīņu pret dezinformācijas kampaņām saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām (C(2018) 5949 final) (turpmāk – “Ieteikums”) un
 - Vadlīnijas par Savienības datu aizsardzības regulējuma piemērošanu vēlēšanu kontekstā (COM(2018) 638 final) (turpmāk – “Vadlīnijas”).
2. Šis tiesību aktu kopums ir pieņemts ar mērķi nodrošināt taisnīgas un brīvas Eiropas Parlamenta vēlēšanas, kam jānotiek 2019. gada maijā, ņemot vērā jaunās problēmas, ko radījusi tiešsaistes saziņa, un nesenās atklāsmes, piemēram, *Facebook / Cambridge Analytica* lieta⁽²⁾. Tas tiek iesniegts kopā ar priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido Eiropas Industriālo, tehnoloģisko un pētniecisko kiberdrošības kompetenču centru un Nacionālo koordinācijas centru tīklu (COM(2018) 630 final)⁽³⁾.
 3. Tas papildina 2018. gada 26. aprīļa Komisijas paziņojumu “Vēršanās pret dezinformāciju tiešsaistē: Eiropas pieeja” (COM(2018) 236 final), kura mērķis ir veicināt pārredzamāku, uzticamāku un atbildīgāku tiešsaistes vidi. 2018. gada 26. septembrī tika publicēts viens no tā galvenajiem iesniedzamajiem dokumentiem – pašregulējošais prakses kodekss par dezinformāciju. Komisija ir arī publicējusi daudzpusējā ieinteresēto personu foruma konsultatīvās padomes atzinumu par prakses kodeksu⁽⁴⁾. Paziņojumā paredzētās darbības, ieskaitot šo prakses kodeksu, papildina EĀDD pašreizējo darbu. Pēc Eiropadomes 2018. gada 28. jūnija secinājumiem⁽⁵⁾ Komisija un Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos sadarbībā ar dalībvalstīm līdz gada beigām iepazīstinās ar pārskatītu rīcības plānu dezinformācijas apkarošanai⁽⁶⁾.
 4. Ierosinātās regulas “*nolūks ir atļaut piemērot finanšu sankcijas Eiropas politiskajām partijām vai fondiem, kas izmanto datu aizsardzības noteikumu pārkāpumus, lai apzināti ietekmētu vai mēģinātu ietekmēt Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus*”⁽⁷⁾. Papildus finansiālajām sankcijām, ko varēs piemērot Eiropas politiskajām partijām vai fondiem 5 % apmērā no to gada budžeta⁽⁸⁾, jauns pamats “*tiks pievienots to pārkāpumu sarakstam, kuri Eiropas politiskajai partijai vai fondam liedz pietiekamas finansējuma no Eiropas Savienības vispārējā budžeta tajā gadā, kurā tika piemērotas sankcijas*”⁽⁹⁾. Komisija Ieteikumā mudina saskaņā ar Vispārīgo datu aizsardzības regulu (turpmāk – “VDAR”) izveidotās valstu datu aizsardzības uzraudzības iestādes nekavējoties proaktīvi informēt Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu iestādi (turpmāk – “Iestāde”) (10) par lēmumiem, ar ko konstatēts, ka fiziska vai juridiska persona ir pārkāpusi piemērojamos personas datu aizsardzības noteikumus, ja pārkāpums ir saistīts ar Eiropas politiskās partijas vai Eiropas politiskā fonda politiskajām darbībām, “*kuru mērķis ir ietekmēt Eiropas Parlamenta vēlēšanas*” (11). Komisija arī iesaka, ka lietās, kurās iesaistītas politiskās partijas vai fondu valsts vai reģionu līmenī, dalībvalstīm “*jāpiemēro atbilstīgas sankcijas*” (12).
 5. Turklāt ar Ieteikumu tiek mudināts izveidot valsts vēlēšanu tīklu katrā dalībvalstī, kā arī Eiropas koordinācijas tīklu Eiropas Parlamenta vēlēšanām (13). Pēdējais no tiem turpina 2018. gada aprīlī Komisijas organizēto pirmo ES valstu

(2) Paziņojums, 2. lpp.

(3) http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-5681_lv.htm

(4) Kodekss un tā pielikumi, kā arī konsultatīvās padomes atzinums ir pieejams: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

(5) Pieejams: <https://www.consilium.europa.eu/media/35936/28-euco-final-conclusions-en.pdf>.

(6) Paziņojums, 10. lpp.

(7) Ierosinātās regulas paskaidrojuma raksts, 2. lpp.

(8) Sk. Regulas (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 27. panta 4. punkta a) apakšpunktu un Komisijas faktu lapu par brīvām un taisnīgām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, pieejama: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_en.pdf.

(9) Ierosinātās regulas paskaidrojuma raksts, 6. lpp.

(10) Šī iestāde ir izveidota ar Regulu (ES, Euratom) Nr. 1141/2014 (6. pants).

(11) 6. ieteikums. Tāpat Paziņojuma 7. punktā Komisija arī “*aicina dalībvalstis saskaņā ar piemērojamiem valstu un Savienības tiesību aktiem veicināt datu aizsardzības iestāžu dalīšanos informācijā ar iestādēm, kas atbild par vēlēšanu uzraudzību un politisko partiju darbības un finansēšanas uzraudzību, ja no to lēmumiem izriet vai ir citi dibināti iemesli uzskatīt, ka ar valsts politisko partiju vai fondu politisko darbību Eiropas Parlamenta vēlēšanu sakarā saistās kāds pārkāpums*”. Izcēlums pievienots.

(12) 11. ieteikums.

(13) 1.–5. ieteikums (ieskaitot).

savstarpējo apmaiņu labākās vēlēšanu prakses jautājumos. To veidos valstu kontaktpunkti, un tā sanāksmes notiks 2019. gada janvārī un aprīlī⁽¹⁴⁾. Tas ir plānots kā reāllaika Eiropas brīdināšanas process, kā arī informācijas apmaiņas forums. Valstu tīklu mērķis cita starpā būs informācijas apmaiņa par problēmām, kas varētu ietekmēt Eiropas Parlamenta vēlēšanas, starp valstu iestādēm, kuru kompetencē ir vēlēšanu jautājumi un kibernetdrošība, kā arī valstu datu aizsardzības iestādēm un valstu audiovizuālās jomas pārvaldes iestādēm un struktūrām. Tiek ieteikts, lai šie tīkli apspriestos un sadarbotos ar attiecīgajām valstu tiesībsardzības iestādēm saskaņā ar valstu tiesību normām⁽¹⁵⁾ un lai Eiropols, ja nepieciešams, veicinātu sadarbību starp valstu tiesībsardzības iestādēm Eiropas līmenī. Kā norāda Komisija, “[t]as tām ļaus ātri atklāt varbūtējo Eiropas Parlamenta vēlēšanu apdraudējumu un piemērot spēkā esošos noteikumus, to vidū iespējamus finansiālos sodus, piemēram, valsts ieguldījuma atmaksu”⁽¹⁶⁾.

6. Visbeidzot, Komisija nāk klajā ar vairākiem ieteikumiem⁽¹⁷⁾, lai veicinātu politiskās reklāmas pārredzamību pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām, un mudina dalībvalstis veikt pienācīgus pasākumus kibernetdrošības jomā Eiropas Parlamenta vēlēšanu procesā, kā arī iesaistīties izpratnes veicināšanas darbībās ar trešām personām, ieskaitot tiešsaistes platformas un informācijas tehnoloģiju nodrošinātājus, lai palielinātu vēlēšanu pārredzamību un stiprinātu uzticēšanos vēlēšanu procesiem.
7. Vadlīnijās ir uzsvērts esošais Savienības datu aizsardzības regulējums un tā piemērošana vēlēšanu kontekstā. Kā norāda Komisija, tā kā šī ir pirmā reize, kad Eiropas vēlēšanu kontekstā tiks piemērota Vispārīgā datu aizsardzības regula, ir svarīgi, lai visas vēlēšanu procesā iesaistītās personas skaidri saprastu, kā vislabāk piemērot šos noteikumus. Komisija uzsver, ka valsts datu aizsardzības iestādēm “pilnībā jāizmanto savas nostiprinātās pilnvaras iespējamo pārkāpumu novēršanai”⁽¹⁸⁾.
8. 2018. gada 18. oktobrī Eiropadome aicināja veikt pasākumus, kuru mērķis ir “aizsargāt Savienības demokrātijas sistēmas un apkarot dezinformāciju, tostarp gaidāmo Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā, pilnībā respektējot pamattiesības. Šādā sakarā kompetentajām iestādēm ir ātri jāizskata pasākumi, kurus Komisija ierosinājusi attiecībā uz vēlēšanu sadarbības tīkliem, tiešsaistes pārredzamību, aizsardzību pret kibernetdrošības incidentiem, datu nelikumīgu manipulāciju un dezinformācijas kampaņu apkarošanu, kā arī attiecībā uz stingrākiem noteikumiem par Eiropas politisko partiju finansēšanu, un jāveic praktiski pēcpasākumi”⁽¹⁹⁾.
9. 2018. gada 25. oktobrī Eiropas Parlaments pieņēma rezolūciju, atgādinot par “Komisijas ierosinātajiem pasākumiem brīvu un taisnīgu Eiropas Parlamenta vēlēšanu nodrošināšanai, jo īpaši tiesību aktu grozījumu, ar ko paredzēti stingrāki Eiropas politisko partiju finansēšanas noteikumi un radīta iespēja piemērot finansiālas sankcijas par datu aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, kas veikti nolūkā apzināti ietekmēt Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus” un ka “uz personas datu apstrādi, ko Eiropas Savienībā veic politiskās partijas, attiecas VDAR, un ka šajā tiesību aktā ietverto principu, tiesību un pienākumu pārkāpuma gadījumā tiktu piemēroti papildu naudas sodi un sankcijas”. Rezolūcijā pausts, ka “iejaukšanās vēlēšanās ir milzīgs apdraudējums demokrātijai, kura novēršanai nepieciešami kopīgi centieni, kuros jāiesaista pakalpojumu sniedzēji, regulatori un politiskie dalībnieki un partijas”, un atzinīgi vērtēts Komisijas dokumentu kopums⁽²⁰⁾. Eiropas Parlamenta Pilsoņu brīvību, tieslietu un iekšlietu komiteja 2018. gada 3. decembrī pieņēma atzinumu par Ierosināto regulu⁽²¹⁾. Konstitucionālo jautājumu komiteja 2018. gada 6. decembrī pieņēma ziņojumu par Ierosināto regulu⁽²²⁾.

⁽¹⁴⁾ Paziņojums, 7. lpp., un Komisijas faktu lapa par brīvām un taisnīgām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, pieejama: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-factsheet-free-fair-elections_en.pdf.

⁽¹⁵⁾ Paziņojuma 20. zemsvītras piezīme: “[t]s īpaši attiektos uz gadījumiem, kad pret vēlēšanu procesu vērsas ļaunprātīgi, arī incidentiem, kuros notiek uzbrukumi informācijas sistēmām. Atkarā no apstākļiem var būt vajadzīga kriminālizmeklēšana, kuras iznākums var kļūt par pamatu kriminālsodiem. Kā jau teikts, nodarījumu definīcijas un minimālo soda maksimālo apmēru par uzbrukumiem informācijas sistēmai saskaņo Direktīva 2013/40/ES”.

⁽¹⁶⁾ Paziņojums, 7. lpp.

⁽¹⁷⁾ 7.–10. ieteikums (ieskaitot) un 12.–19. ieteikums (ieskaitot).

⁽¹⁸⁾ Paziņojums, 8. lpp., 3. punkts “Datu aizsardzības normu piemērošana vēlēšanu procesā”.

⁽¹⁹⁾ Secinājumi ir skatāmi: <https://www.consilium.europa.eu/media/36775/18-euco-final-conclusions-en.pdf>.

⁽²⁰⁾ Sk. Rezolūcijas par “Facebook” lietotāju datu izmantošanu, ko veicis uzņēmums “Cambridge Analytica”, un ietekmi uz datu aizsardzību P8_TA-PROV(2018)0433 (2018/2855(RSP)) 10.–12. punktu, pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2018-0433+0+DOC+PDF+V0//LV>, izcēlums pievienots.

⁽²¹⁾ Pieejams:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=COMPARL&reference=PE-630.530&format=PDF&language=LV&secondRef=02>.

⁽²²⁾ Pieejams:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A8-2018-0435+0+DOC+PDF+V0//LV>.

10. Eiropas Datu aizsardzības uzraudzītājs (turpmāk – “EDAU”) atzinīgi vērtē Komisija neformālo apspriešanos par Ierosināto regulu, Ieteikumu un Vadlīnijas pirms tās pieņemšanas un to, ka daļa no viņa neformālajām piezīmēm ir ņemtas vērā. Tomēr viņš uzsver, ka atvēlētā īsā laika posma dēļ tās bija provizoriskas piezīmes. Tādēļ viņš izsaka turpmāk minētās formālās piezīmes. Šajā sakarā viņš vēlas atgādināt, ka Komisija konsultējas ar EDAU, kad tā pieņem tiesību akta priekšlikumus, kas ir saistīts ar personu tiesību un brīvību aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, kā tas ir šajā gadījumā.

3. Secinājumi

36. EDAU atzīst, ka politiskajai komunikācijai ir nozīmīga loma iedzīvotāju, politisko spēku un kandidātu dalībā demokrātiskajā dzīvē, kā arī pamattiesībās uz vārda brīvību, un ka šīs tiesības un brīvības ir savstarpēji saistītas ar ES Pamattiesību hartas 7. pantā paredzētajām tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves, mājošanas un saziņas neaizskaramību un ES Pamattiesību hartas 8. pantā paredzētajām tiesībām uz personas datu aizsardzību.
37. Viņš atzīst jo īpaši Paziņojumā un Vadlīnijās izdarīto norādi uz sociālo mediju platformu lomu un to, kā šī iniciatīva saskanētu ar prakses kodeksu par dezinformāciju tiešsaistē.
38. Ņemot vērā nākamgad majā gaidāmās Eiropas Parlamenta vēlēšanas un virkni citu valstu vēlēšanu, kas paredzētas 2019. gadā, EDAU arī atzīst ieteikumus par valstu vēlēšanu tīklu un Eiropas koordinācijas tīkla izveidošanu. Viņš izmanto šo iespēju, lai norādītu uz savu pieejamību dalībai šajā Eiropas tīklā. Tas papildinātu EDAU rīcību šajā jomā, jo īpaši viņa nākamgad februārī organizēto darbsemināru.
39. EDAU arī atzīst ieteikumu dalībvalstīm veikt visaptverošu ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām saistīto risku izvērtējumu nolūkā identificēt varbūtējos kiberincidentus, kas varētu ietekmēt vēlēšanu procesa godīgumu, un uzsver šī jautājuma steidzamību.
40. Kopumā EDAU uzskata, ka papildu skaidrībai, iespējams, varēja iekļaut atsauci, ka Eiropas Parlamenta, Iestādes un Komitejas veiktā personas datu apstrāde ietilpst Regulas (ES) 2018/1725 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Savienības iestādēs, struktūrās, birojos un aģentūrās un par šādu datu brīvu apriti (iepriekš – Regula (EK) Nr. 45/2001) darbības jomā.
41. Papildus tam konkrētāk EDAU sniedz vairākus ieteikumus saistībā ar Ierosināto regulu, tostarp:
- precizēt pasākumu apjomu un šādu sankciju papildmērķus,
 - iekļaut EDAU lēmumus, ar ko konstatēts Regulas (ES) 2018/1725 pārkāpums,
 - iekļaut atsauci uz pašreizējo datu aizsardzības jomas tiesisko regulējumu attiecībā uz valsts datu aizsardzības uzraudzības iestāžu un EDAU sadarbību, un
 - nodrošināt informācijas apmaiņas konfidencialitāti saistībā ar sadarbību starp datu aizsardzības uzraudzības iestādēm un Neatkarīgo personu komiteju.

Briselē, 2018. gada 18. decembrī

Eiropas datu aizsardzības uzraudzītājs

Giovanni BUTTARELLI
